
Verraad

TEKST: AFKE PARLEVLJET • BEELD: THE GIRL WITHOUT HANDS BY SJ-ASH

Ik sta op mijn tenen in de achtertuin en tuur naar binnen. Is er iemand in de woonkamer? Zijn ze al opgestaan? Als de buurkinderen niet op zijn, ga ik mooi niet naar binnen. De stille leegte staat me niet aan en ik druipt af, ik kom later vandaag wel terug.

Oorlog, vrede, verraad, ze spelen in vele vormen. Een einde maken aan de oorlog in je eigen ziel is soms zo moeilijk dat een ander straffen eenvoudiger wordt dan vrede te sluiten met jezelf. De ervaring verraden te zijn door diegenen die onvoorwaardelijk van je horen te houden, die je hadden moeten beschermen, kan opspelen in latere jaren. Een keuze dient zich dan aan: wentel ik me comfortabel in wrok jegens hen die fouten maakten of durf ik de verwoesting onder ogen te zien, het verdriet en de pijn door te maken, en mezelf in deze moedig verworven vrede weer op te bouwen?

Het verraad van mijn ouders, van mijn moeder, heb ik gezien... Ze bracht mijn zusje, ondanks haar overduidelijke, gillende paniek, onder bij de buren gedurende mijn ouders' vakantie. Ik, een paar jaren ouder, pleitte: 'Laat haar toch ook bij mijn vriendin logeren, onze zusjes zijn vriendinnetjes, dat vinden die ouders toch niet erg.' Ze vindt het niet leuk bij de buren en ik begrijp dat. Ik kan het erge niet onder woorden brengen, heb geen beeld, alleen een weten. Mijn kinderlijk pleidooi heeft echter geen effect. Het beeld van mijn angstige zusje blijft op mijn netvlies gebrand en het gevoel eindeloos, gerechtvaardigd, te argumenteren zonder resultaat, wordt een thema in mijn leven.

In onwetendheid een verbond sluiten...

Over verraad aan het eigen zelf schrijft Clarissa Pinkola Estés in *De ontombare vrouw*. Haar verhaal van een heldin begint met een vader die per ongeluk zijn dochter aan de duivel verkoopt. Als zij poogt zichzelf en vooral haar onschuld te behouden, verliest zij handen en huis. Het verlies van de handen symboliseert de inwijding in de onderwereld en dit is waar het epos, als ieder heldenverhaal, om draait. De onschuld van het kind zal nooit meer in dezelfde vorm terugkeren en de vrouw zoekt hoe om te gaan met schuld.

Het verraad van mijn eigen geest kwam op 13-jarige leeftijd in de vorm van een depressie. Ik verloor alle grond onder mijn voeten, viel in een donkere, diepe put en bleef maar vallen. Verraad van mijn ouders die niet konden helpen, wier pogingen ofwel

langs mij heen gingen ofwel niet het beoogde effect hadden. Ik heb toen mijn conclusie dat ik het alleen moest doen in steen gebeiteld. De sterke wil van mijn moeder had voor mijn gevoel verraad op onrecht gestapeld, een oorlog met haar die ik niet aan durfde te gaan, een buigen waarmee ik mezelf en mijn eigen wil ontkende. Hard werken, dat was mijn oplossing. Als je resultaten levert, luisteren mensen naar je. Als je werkt, nuttig bent, blijf je ver van de machteloosheid.

Clarissa's vrouw maakt contact met haar onderbewuste als ze haar stompjes heelt met haar tranen. Hoe héérlijk lijkt het dan om te rusten, zich veilig te voelen, als de koning haar trouwt en haar zilveren handen cadeau geeft om haar stompjes te completeren. Maar verraad ligt weer op de loer: de duivel veroorzaakt miscommunicatie en gevaar en ze moet verder. Het handenloze meisje wordt een zwerfster; een herrijzenis in een nieuw leven en een sterven van het oude.

Weg van huis, op eigen benen staan, zo snel mogelijk. Niet afhankelijk zijn van anderen op wie je – oh, mijn wijze, rijke ervaring van een 18-jarige – niet kunt bouwen. Studie, –tig huizen, banen, Brussel, Zwitserland.... En terwijl ik van huis naar huis trok, van reizende baan naar reizende baan, droomde ik 's nachts over de vele luchthavens en hotels waar ik verloren rondliep, mijn kamer niet kon vinden, mijn vlucht miste, geen mensen kende.

Het duivelsverbond dat we in ons leven sluiten is een overeenkomst waarbij we interne kracht prijsgeven voor valse beloftes, geld, status, uiterlijkheden. Zonder besef van het verdriet, de pijn en de ontwrichting die we hiervan zullen ondervinden. Op gevoelsniveau weten we wel dat we kiezen voor oppervlakkigheid, omdat we bang zijn in de diepte te duiken waar we ons zo verraden voelen, om te raken aan de loyaliteit naar onze ouders.

En zo gaf ik al mijn energie aan ambitie, aan het bestijgen van de apenrots. Hoe ver kon ik komen? Hoe onafhankelijk kon ik zijn? Hoe mooi vond mijn moeder dat wel niet? Ja, als ik nog één stapje verder zou zijn, dan zou alles goedkomen. Maar steeds vaker hoorde ik gefluister op de achtergrond: wanneer zullen ze ontdekken dat het allemaal valse schijn is, dat ik een poseur ben? Kathy Caprino beschrijft dit verbond als het weggeven van je eigen kracht aan iets of iemand buiten jezelf, waardoor je je op den duur een oplichter gaat voelen. Steeds op je hoede: wanneer ga ik door de mand vallen? Het verraad aan mezelf: de duivel blies het in mijn oor en met iedere stap voelde ik me zwaarder worden in plaats van lichter. Hoe lang kon dit nog duren?

In het huis van mijn ouders stond jarenlang een dik boek met een prachtige kaft naar mij te wenken. Ik wist zeker dat dit een belangrijk boek moest zijn, maar het was in het Engels. Eindelijk, 15 jaar oud, nam ik deze begeerde schat mee op vakantie. Mijn vader wilde het ook herlezen en tot mijn ontzetting scheurde hij het boek in stukken, zodat hij niet hoefde te wachten tot ik de honderden pagina's uit had. In dit boek, *Lord of the Rings*, beschrijft Tolkien de dualiteit tussen loyaliteit en verraad. Frodo volgt de taak op van zijn dierbare oom Bilbo om diens zwart-magische ring te vernietigen in het vuur van zijn oorsprong. Waar de ring eerst steun lijkt te bieden, worden zowel de tocht als de ring allengs zwaarder, gevaarlijker. De ring openbaart zich als een bron van kwaad die tegelijkertijd Frodo met loyaliteit, verblinde liefde, aan zich bindt. De climax wordt bereikt als Frodo aan de vulkaan van oorsprong staat en moet kiezen tussen verraad of trouw aan de ring en aan de wereld zoals hij die kent. Tolkien spiegelt hier hoe slechter de psychische gesteldheid in een systeem is, hoe groter de loyaliteit die opgelegd en beleefd wordt. De vervorming van je wereldbeeld is steeds moeilijker te doorgronden en ervan loskomen een ware missie, een heldenepos.

Wees gerust, ik heb naderhand een nieuwe versie van dezelfde uitgave gekocht.

De dag dat mijn zusje ons over het misbruik in haar jeugd had verteld en mijn moeder wat bits tegen mij zei: 'Ik begrijp niet waarom dat kind zo nodig naar een psycholoog moet', verzwolg de vulkaan mij, ring, ketenen en al. In de woede over dat onrecht kon ik mijn loyaliteit laten varen en de psychische afstand nemen die ik al zo lang fysiek had proberen te forceren. Waar mijn eigen

pijn niet voldoende was, kwam de openbaring van de realiteit via mijn zus: dit is niet wie ik wil zijn, niet de houding die ik in het leven wil aannemen.

Ik las Alice Miller: 'Als onze ouders ons prijzen voor de dingen die we doen, of nalaten, of van ons houden als we niet lastig zijn, wel stil en lief zijn, geen verdriet of pijn of woede tonen, leren wij ons echte Zelf verraden in ruil voor liefde, voor positieve strooks, voor overleving. Zo ontwikkelen wij een realiteit die niet echt is, en onze ideeën, overtuigingen gaan met ons op de loop. Onze gevoelens van tekortkomen zijn reëel voor ons, maar niet echt – ze komen voort uit onze loyaliteit, loyaliteit aan ons familiegedwone, aan ons groepsgedwone: dit is hoe wij de dingen doen hier.'

Alles onder het tapijt en de vuile was binnen graag.

Geen verdriet hebben, ambitieus en sterk zijn, diepe emoties vermijden uit pure onmacht: wiens leven was ik eigenlijk aan het leven? Dat van mijn moeder, met haar verborgen pijn, liever een ander verwijtend zwak te zijn dan de eigen onmacht te ervaren? Het familiegedwone, de dwang vanuit loyaliteit: dit was de dag dat ik het niet meer wilde, niet meer kòn opbrengen.

Gaan zwerven blijkt ook in Clarissa's verhaal de juiste keuze. Het handenloze meisje weet een veilige plek te vinden en met het helen van zichzelf groeien ook haar handen terug en hervindt ze de liefde voor de ander.

Welke stap kan ik dan vandaag nemen in mijn omzwervingen? Welk pad brengt mij terug naar waar ik mezelf ben, los van mijn pogingen externe bevrediging te vinden voor een intern verlangen dat nooit meer vervuld kan worden omdat het in een ver, ver verleden ligt?

Liefde voor en acceptatie van wat is en wat was, kan verraad overwinnen. Liefde voor mijzelf – mijn Zelf – eerst, met mijn mooie eigenschappen en mijn scherpe kantjes. Ik merkte dat ik ruimte aan mezelf gaf, ruimte voor woede, schaamte en verdriet, om mezelf te helen. En dan, pas dan, verwerf je wat nodig is om aan anderen te kunnen geven. Probeer je het andersom te doen, dan eindig je met verraad aan jezelf. Dat is de les die ik heb geleerd. En zo heb ik met mezelf en mijn ouders vrede gevonden, lang na het verraad. 🌀

BRONNEN: Clarissa Pinkola Estés • *De ontembare vrouw*
Kathy Caprino • *Breakdown, Breakthrough*
Tolkien • *In de ban van de ring*
Alice Miller • *Het drama van het begaafde kind*